

Efektivní využití výnosů z ETS2 v Česku

Jak využít pozitivních dopadů zavedení cen uhlíku v
sektorech budov a dopravy

The paper was commissioned by AMO – Association for International Affairs as part of the LIFE Effect project (LIFE23-GIC-BE-LIFE EFFECT, www.life-effect.org) and was funded by the European Union.

Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or CINEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

life-effect.org

cde-org.cz

Autor:

Štěpán Vizi, Centrum pro dopravu a energetiku
stepan.vizi@cde-org.cz

Rozložení:

Gavin Mair, Carbon Market Watch
gavin.mair@carbonmarketwatch.org

Cover art:

Ricardo Resende, Unsplash+

Datum zveřejnění:

Leden 2026

Úvod

Systém obchodování s emisemi (ETS) je klíčovým nástrojem evropského dekarbonizace a nezbytným nástrojem k dosažení cíle evropské klimatické neutrality. Pomáhá zahrnovat negativní dopady spalování fosilních paliv do ceny, motivuje k investicím do čistých řešení a také je zdrojem příjmů pro veřejné financování energetické transformace. Zavedení zpoplatnění uhlíku v sektorech budov a dopravy v rámci ETS2 je klíčovým nástrojem k dosažení dekarbonizace v těchto odvětvích. Ačkoli obavy ohledně socioekonomických dopadů tohoto mechanismu jsou legitimní, existují účinné nástroje, jak tyto negativní dopady zmírnit.

Při správné implementaci opatření povede zavedení systému dokonce k pozitivního dopadu na domácnosti. ETS2 vygeneruje značné příjmy: očekává se, že Česká republika bude mít v období 2027–2032 k dispozici přibližně 150–200 miliard Kč z aukcí povolenek ETS2 včetně 52 miliard Kč⁽¹⁾ v Sociálním klimatickém fondu, které lze využít k řešení základních příčin energetické a dopravní chudoby.

⁽¹⁾ Skutečný objem se bude lišit v závislosti na skutečné ceně povolenek ETS2

Doporučení

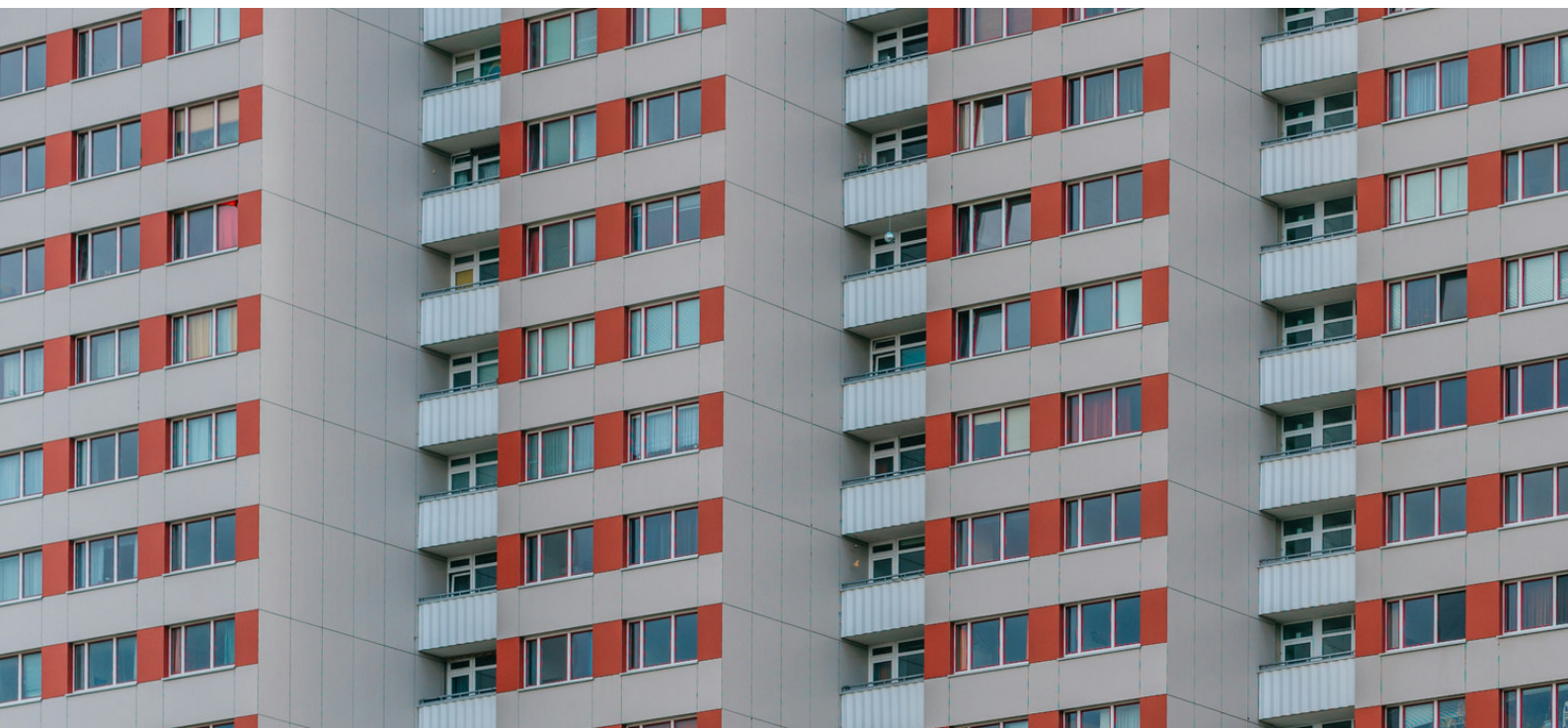
1. Implementace ETS2 do českého práva bez dalších odkladů

Aby bylo možné využít výhod dekarbonizace sektorů budov a dopravy, je nutné bez dalších prodlev a implementovat systém ETS2 do národní legislativy. Zatímco emise v energetickém sektoru v posledních desetiletích soustavně klesaly, méně to platí pro emise v sektoru budov a zejména dopravy, kde emise v průběhu času neustále rostou. Úspěšný přechod ke klimatické neutralitě dekarbonizací všech sektorů ekonomiky. Jak ukazuje analýza provedená společností PwC, investice z výnosů ETS2 by měly významný pozitivní dopad na českou ekonomiku, přičemž každá investovaná miliarda by vygenerovala 300 milionů až 1 miliardu přínosů v závislosti na druhu financovaných opatření. Zranitelné domácnosti přitom lze před negativními dopady chránit pomocí kompenzací. Bez implementace systému ETS2 nebude Česko moci využít výnosy na podporu přechodu domácností k čistším řešením a nebude mít přístup ani k prostředkům ze Sociálního klimatického fondu.

Dle českého Národního energetického a klimatického plánu (NECP), který mimo jiné modeluje socioekonomické dopady zelené transformace včetně implementace ETS2, by měl

scénář WAM (tedy scénář s dodatečnými opatřeními) pozitivní dopady na většinu typů domácností ve všech regionech bez ohledu na používaný zdroj vytápění. Pokud by se výnosy z ETS použily ke kompenzaci nepříznivých dopadů prostřednictvím přímé finanční podpory domácností, zelená transformace by vedla k významnému snížení energetické chudoby.

Implementace zelené transformace však vyžaduje dostatečné investice. Příjmy ze současného systému ETS v posledních letech přitom klesaly. V roce 2024 bylo vykázala Česká republika výnosy v hodnotě 16,7 miliardy Kč, podle Ministerstva životního prostředí se přitom v roce 2026 očekávají výnosy pouze 5,5 miliardy Kč. Kvůli navrhovanému škrtání programu na financování renovací Nová zelená úsporám hrozí, že velká část domácností zůstane závislá na neefektivním spalování fosilních paliv, a bude tak vystavena riziku vysokých účtů za energie mnohem déle, než by bylo nutné. Zavedení ETS2 by přitom významně pomohlo řešit nedostatek investic v oblasti dekarbonizace bydlení a dopravy.

2. Využití výnosů na opatření s environmentálním i sociálním přínosem

Výnosy by měly být použity především na opatření, která mají jak nejvyšší pozitivní dopad na snižování emisí skleníkových plynů, tak i pozitivní sociální dopad, zejména na zranitelné domácnosti. Členské státy mohou do Sociálního klimatického fondu přispívat vyšší částkou než 25 procenty, které vyžaduje směrnice, a mohou tak poskytnout vyšší příspěvek na podporu zranitelných domácností a mikropodniků. Kromě toho by výnosy z ETS2, které nejsou zahrnuty v SCF, měly být také použity prioritně na opatření s pozitivním sociálním dopadem, jak je uvedeno v článku 30d směrnice o ETS: „Členské státy použijí své výnosy nebo jejich ekvivalent ve finanční hodnotě k jednomu nebo více účelům uvedeným v čl. 10 odst. 3 této směrnice, přičemž upřednostní činnosti, které mohou přispět k řešení sociálních aspektů obchodování s emisemi podle této kapitoly[...]“.

Směrnice zahrnuje také další preferované účely včetně dekarbonizace vytápění a chlazení, finanční podpory pro domácnosti s nízkými výnosy v nejhorších budovách, opatření na podporu přechodu na vozidla s nulovými emisemi a na veřejnou dopravu a zlepšení multimodality, financování Sociálních klimatických plánů nebo finanční kompenzace spotřebitelům paliv, u kterých dochází ke dvojímu započítání emisí.

Výnosy by měly být použity na dodatečná opatření, nikoli pouze jako náhrada stávajících finančních nástrojů. Z podpory by měly být vyloučeny všechny investice do fosilních paliv a měla by být důsledně uplatňována zásada významně nepoškozovat (Do No Significant Harm, DNSH).

Pro řešení energetické chudoby by měly být podporovány renovace bydlení a výstavba cenově dostupného sociálního bydlení. Podle českého NECP energetická chudoba postihuje zejména nájemníky, seniory a samoživitele/samoživitelky, podpora by proto měla být zaměřena na tyto cílové skupiny. Rozšíření programu Nová zelená úsporám včetně varianty Light zaměřené na nízkopříjmové domácnosti by pomohlo řešit základní příčiny energetické chudoby. Důležitá je přitom pokračování snahy o co největší dostupnost programu pro nejzranitelnější domácnosti.

Zavedení systému ETS2, postupné vyřazování kotlů na fosilní paliva a zavedení minimálních standardů energetické náročnosti by do roku 2050 snížilo náklady domácností na energie o 34 procent ve srovnání se scénářem „business as usual“, a zároveň by vyžadovalo investice ve výši celkem 11,8 miliardy eur. Česko je také zemí s jedním z nejvyšších poměrů přínosů a nákladů u investic do úspor energie v EU, s návratností 3,6 eura na každé investované euro.

Podle NECP je v Česku až 479 tisíc lidí ohroženo dopravní chudobou, přičemž 218 tisíc z nich žije ve venkovských oblastech. Proto by měly být výnosy použity také na podporu řešení v oblasti čisté dopravy, zejména v regionech a oblastech s nízkou dostupností pravidelné veřejné dopravy, aby se zlepšila dostupnost a cenová dostupnost mobility. V Česku bylo zahájeno několik regionálních projektů poptávkové dopravy, která by měla být financována v rámci Sociálně-klimatického plánu. Rozvoj těchto projektů by měl být monitorován a v případě úspěchu by mohla být podpora rozšířena. Měl by být také analyzován potenciál zavedení sociálního leasingu na bezemisní vozidla.

Kromě podpory čistých investic by měla být zavedena přímá finanční kompenzace nepříznivých dopadů na zranitelné domácnosti. Tato podpora by měla být cílená, tak aby se maximalizoval přínos pro zranitelné domácnosti, a měla by být administrativně co nejjednodušší, aby byla přístupná pro všechny. Při nastavování systému kompenzací by měly být analyzovány dopady na stávající podpůrné mechanismy, zejména pak v souvislosti s nově zavedenou „superdávkou“, tak aby kvůli kompenzací nedocházelo například k vyloučení domácností jiných druhů finanční podpory.

Přestože výnosy z ETS2 mohou významně pomoci s řešením základních příčin energetické a dopravní chudoby, vláda by se na ně neměla spoléhat jako na jediný nástroj k řešení sociálních aspektů zelené transformace. Je potřeba analyzovat a případně upravit existující daňové a sociální politiky s cílem řešit stávající nerovnosti a distribuční dopady čisté transformace.

3. Transparentnost a účast veřejnosti

Česku se dlouhodobě nedaří efektivně využívat prostředky z fondů EU na opatření s reálným pozitivním dopadem. Výnosy z ETS jsou jedním z hlavních finančních zdrojů pro dekarbonizaci české ekonomiky a je klíčové nastavit transparentní proces, který zajistí efektivní využití těchto výnosů. Dá se přitom očekávat, že s postupující dekarbonizací bude jednak růst cena emisní povolenky, zároveň se ale díky snižování emisí bude snižovat celkový objem výnosů, což ještě umocňuje naléhavost jejich efektivního využití.

Rozdělení výnosů z ETS je upraveno v implementačním plánu, který každoročně na následující rok schvaluje vláda. Je klíčové, aby proces přípravy plánu probíhal transparentně a aby bylo zajištěno zapojení všech relevantních aktérů včetně zástupců státní správy, firem, akademické obce, odborníků a občanské společnosti. Pro přípravu kvalitního plánu je také nezbytný řádný konzultační proces a participace veřejnosti.

Implementační plán by měl také obsahovat jasné ukazatele úspěšné implementace, které by umožnily sledování jeho efektivity, včetně dopadu na snižování emisí, relevantních socioekonomických dopadů a souladu s existujícími národními strategiemi včetně NECP. Díky tomu by bylo možné monitorovat a vyhodnocovat naplňování plánu a zlepšovat efektivitu využití výnosů do budoucna.

LIFE Effect